

če 1943. župske redarstvene oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje i ostalim vlastima NDH o kretanju partizana po selima kalničkog područja, Narednje od 21. veljače 1943. Štaba Četvrte divizije NOV i PO Hrvatske pripadajućim jedinicama za napad na neprijateljsko uporište Garešnicu, Izvještaj od 9. ožujka 1943. Povjerenstva CK KPH u Zagrebu CK KPH o hapšenju Ive Marinkovića, kooptiranju novih članova Povjerenstva CK KPH u Zagrebu, o terororu i hapšenjima u Zagrebu, aktivnosti HSS, mobilizaciji u NOV i ofanzivi na Moslavački NOP odred, Naredba od 10. ožujka 1943. Adolfa Hitlera, vrhovnog komandanta Wehrmachta, Alexandru Löhru, komandantu njemačkih trupa Jugoistoka, da se na teritoriji NDH zaposjednutoj od njemačkih trupa organizira i njemačka policijska uprava, Pismo od 23. svibnja 1943. Pavla Beluhana, člana Okružnog komiteta KPH Zagreb, Pavlu Lončaru, sekretaru Okružnog komiteta KPH Zagreb, o situaciji na području dugoselskog kotara i o radu NOO.

Peti tom: Obuhvaća razdoblje lipanj—kolovoz 1943. i sadrži 288 dokumenata na 1078 stranica. Objavljeni su uz druge dokumente: Pismo od 1. lipnja 1943. Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Oblasnom komitetu KPH za Slavoniju o terororu u Zagrebu, garešničkom i bjelovarskom kotaru, o aktivnosti HSS i drugim pitanjima, Okružnica od 7. lipnja 1943. AGITPROP-a CK KPH okružnim komitetima KPH s programom za održavanje nižih partijskih kurseva, Referat Anke Berus »O političkim zadacima AFŽ u Hrvatskoj« održan na Prvoj konferenciji AFŽ Hrvatske 12. lipnja 1943. u Otočcu, Izvještaj od 21. lipnja 1943. Okružničkog krilnog zapovjedništva Varaždin Velikoj župi Zagorje o akcijama partizana na području Ludbrega, Novog Marofa, te napadu na Varaždinske Toplice, Odlomak iz Naredbe istog datuma Reichsführera SS Heinricha Himmlera kojom se cjelokupna teritorija opunomoćenika Reichsführera SS u NDH proglašava područjem borbi protiv jedinica NOV Jugoslavije, Pismo upućeno iz Kalnika 3. srpnja 1943. Rade Bulata, načelnika Štaba Druge operative zone NOV i PO Hrvatske Štabu zone o dolasku Dvanaeste divizije NOV i PO Hrvatske područje Kalnika, Članak od 9. srpnja 1943. dr Pavla Gregorića, tajnika ZAVNOH-a, o novim zadacima narodnooslobodilačkih odbora, Letak od 15. srpnja 1943. Okružnog NOO Žumberka i Pokuplja »Braći seljacima Žumberka, Pokuplja, Turopolja i Posavine« kojim se pozivaju na suradnju i borbu protiv neprijatelja kao i spašavanje sazrelog žita, Izvještaj od 31. kolovoza 1943. Mjesnog komiteta KPH Zagreb CK KPH za mjesec kolovoz 1943. u kome izvještava o političkoj situaciji u Zagrebu, radu i organizacionom stanju partijskih i skojevskih organizacija, AFŽ i NOO.

Uz svaki tom nalaze se kazala osobnih imena, geografskih imena i predmetnih pojmova.

Marijan Grakalić

IVAN LUČIĆ, O KRALJEVSTVU DALMACIJE I HRVATSKE, Zagreb 1986.

Tokom 1987. godine historiografija je obogaćena jednim izuzetnim izdanjem. U »Biblioteci Latina et Graeca«, kao knjiga VII, izišlo je dvojezično izdanje djela Ivana Lučića »De regno Dalmatiae et Croatiae« i to prva knjiga od ukupno šest, koliko ih ima »De regno«. Ovom edicijom najavljuje se vri-

jedan projekt iniciran od grupe entuzijasta, ali nadasve marljivih mladih znanstvenih radnika okupljenih oko časopisa »Latina et Graeca«, čiji je cilj u srednjoročnom razdoblju predstaviti svih šest knjiga Lučićeva djela na isti način kao i izdanje koje imamo pred sobom.

Ivanom Lučićem, Trogiraninom, (Trogir, 1604—Rim, 1679) historiografija se mnogo bavila pridjevajući mu naziv »oca hrvatske historiografije«, ali mišljenja i opći stavovi bili su različiti, katkada i sasvim suprotni, posebno što se tiče Lučićeva političkog profila. Zbog toga izučavanje Lučićeva života i rada nije konačno. Ono zahtijeva još istraživanja i baš zbog toga ovo izdanje, kao i slijedeća koja su najavljena, predstavlja veliki korak naprijed.

Priređivač edicije je Bruna Kuntić-Makvić koja je kritički uredila Lučićev latinski originalni tekst i prevela ga na hrvatski jezik. Prijevod je opremljen opsežnim komentarom čiji su autori Neven Budak, Ivo Goldstein, Bruna Kuntić-Makvić i Miroslav Kurelac. Miroslav Kurelac je ujedno, kao vrstan poznavalac Lučića i njegova djela, izdanje obogatio uvodnom studijom i bibliografijom.

Uvodna studija »Život i djelo Ivana Lučića-Luciusa« (str. 7—54) sastoji se od dvije cjeline. Najprije je obrađen »Život i djelatnost« (str. 7—23), a zatim »Znanstveni rad« (str. 23—54). M. Kurelac je svoj dugogodišnji radni vijek ispunio istraživanjima u arhivima i bibliotekama Rima, Venecije, Splita, Trogira, Sibenika, Zadra, Zagreba, prateći nit istine i nastojeći što je moguće više sa svih strana sagledati lik Lučićev — i kao čovjeka, i kao javnog radnika, i ponajviše kao istinskog znanstvenika.

I ova studija rezultat je tih istraživanja. Mnoge činjenice koje su izašle na svjetlo dana iz arhivskih fondova omogućavaju da se Lučića vrednuje mnogo objektivnije nego do sada. Posebno je bio optuživan kao promletački orijentiran, što je u određenim situacijama zatamnivalo i njegov lik znanstvenika. M. Kurelac, izučavanjem Lučićeve korespondencije, dolazi do novih saznanja negirajući ovo već uvriježeno mišljenje. Što se tiče Lučića kao znanstvenika, M. Kurelac ističe da je njegovo djelo »pisano suvremenom znanstvenom metodom i potkrijepljeno kritički izdanim izvorima«, te da je ono »postavilo temelje znanstvenom pisanju povijesti u nas«, a isto tako da spada »među prva značajnija djela građanske historiografije uopće« (str. 44). Do ovakvih je zaključaka M. Kurelac došao prateći i analizirajući posebno arhivsku građu iz »rimskog« perioda Lučićeva života.

M. Kurelac je izdanje opremio i Bibliografijom (str. 429—453), koja sadrži »Djela Ivana-Lučića-Luciusa« (str. 429—442), a tu su nabrojena i opisana (sa signaturom) sva Lučićeva djela, bilo da su ostala u rukopisu, bilo da su tiskana. Drugi dio bibliografije je »Literatura o Ivanu Lučiću i njegovu djelu« (str. 443—453) u kojoj su prezentirane bibliografske jedinice autora koji su se bavili i pisali o Lučiću i njegovu djelu.

Međutim, najveći dio posla obavila je Bruna Kuntić-Makvić i to kao priređivač latinskog Lučićevog teksta i kao prevodilac ove prve knjige. Naime, B. Kuntić-Makvić je priređivač latinskog teksta svih šest knjiga djela »De regno«, a pojavljuje se kao prevodilac prve knjige koja se tiče antičke povijesti i još nekih poglavlja u narednim knjigama, dok će ostalih pet knjiga, koje će se sukcesivno pojavljivati, prevesti medijevist.

I jedan i drugi zadatak obavljen je na zavidnoj znanstvenoj visini. To je posao koji nije bilo lako obaviti. Bilo je potrebno prethodno utvrditi kriterije kojih se držati da bi se od Lučića dobio maksimum za budućeg istraživača. Načela kojih se držala Bruna Kuntić M. izložena su u »Predgovoru priređivača teksta i prevodioca« (str. 55—65).

Prvo tiskano izdanje »De regno Dalmatiae et Croatiae« pojavljuje se 1666. godine iz tiskare Joannesa Blaeua iz Amsterdama. Tim izdanjem Lučić nije bio zadovoljan zbog grešaka, a i zato što nisu bile tiskane pripadajuće karte. Ispravci tog izdanja dani su uz naredno iz 1668. godine. To su tzv. »Errata sic corrigenda«. Inače, izdanje iz 1668. godine je podloga ovom našem izdanju, ali su u nj unesene sve izmjene, ispravke i dopune kojima je autor sam Lučić, i to iz tri izvora. To su ispravke koje su prištampane uz izdanje, a autor ih je sam dostavio, zatim »Addenda vel corrigenda in opere De regno Dalmatiae et Croatiae« što su objavljene 1673. uz »Inscriptiones Dalmaticae« i kao treći i najmjerodavniji jest vlastiti Lučićev primjerak izdanja iz 1666. godine, a čuva se u biblioteci samostana sv. Frane u Šibeniku na kojemu su ostale sačuvane Lučićeve autografske zabilježbe. Naime, Lučić je do smrti svoj primjerak dotjerivao, bilo da je došao do nove spoznaje ili je uočio neku pogrešku. Tek je zapravo smrt autora uobličila konačan oblik djela »De regno«. U obzir za ovo naše izdanje uzeto je i izdanje G. Schwandtnera iz 1748. godine koje je do sada ipak bilo najčešće u upotrebi jer je bilo najdostupnije, ali ono ima mnogo netočnosti, pa je ovom prilikom upozoreno i na ta mjesta. U tome je još jedna vrijednost ovog našeg izdanja. Tekst samog »De regno« na latinskom jeziku i prijevod teku paralelno (str. 70—363), zatim slijede »Variae lectiones« (str. 364—371) sa svim varijantama latinskog teksta iz naprijed navedenih izvora i »Komentar« (str. 373—428).

Inače, prva knjiga Lučićeva »De regno« sastoji se od 16 poglavlja kroz koje se izlaže povijest Ilirika i rimske Dalmacije, seoba naroda, posebno provala Avara i Slavena, doseljenje Hrvata i Srba, krštenje Hrvata, franačka i bizantska uprava, te dukat Dalmacija.

Lučić se kod pisanja povijesti služio obilno izvornom građom i literaturom i u tome je neprocjenjiva vrijednost njegova djela što mu i donosi naziv kritičkog historičara. Teze su mu argumentirane citatima autora od Skilaka iz Karijande pa do franačkih analista, a i svojih suvremenika.

Veliki je trud i napor kao i sistematičnost zahtijevala identifikacija pojedinih citata. Stoga je ekipa koja je priredila komentar uz prijevod zaslužila svaku pohvalu za uloženi trud i znanstvenu akribiju, jer to budućim istraživačima umnogome olakšava posao.

Na kraju edicije je »Kazalo« (str. 454—471) svih važnijih pojmova i imena, što omogućava lakše snalaženje u tekstu, te pet Lučićevih karata koje prate tekst prve knjige.

Mislim da ovo izdanje može poslužiti kao primjer kako priređivati i izdavati ostalu sličnu građu. Možda bismo mogli jedino zažaliti što svih šest knjiga Lučićeva »De regno Dalmatiae et Croatiae« nije izašlo kao jedinstveno izdanje. Ipak, s neskrivenom znatiželjom i sigurnošću, koju nam jamči ova edicija, očekujemo izlazak iz tiska i slijedećim najavljenih u još tri sveska.

Mr Mirjana Matijević-Sokol